

Сушарник Я. А.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6104-343X>

СТАРТАПИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ: ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У СЕКТОРІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

В даному дослідженні розкривається роль стартапів, які поєднують комерційну діяльність і соціальну вигоду для вразливих груп населення. Ця анотація обговорює економічний потенціал цих стартапів у секторі соціального підприємництва. Вони сприяють соціальній інтеграції та підвищенню якості життя осіб з інвалідністю, молодих людей без роботи, мігрантів та інших вразливих груп. Шляхом поєднання комерційної діяльності зі забезпеченням соціальних цілей, ці стартапи надають можливості для професійного розвитку, навчання та заробітку, що сприяє збільшенню самостійності та гідності цих груп. Соціальні підприємства з інклюзивною спрямованістю не тільки розвиваються як комерційні сутності, але також вносять позитивні зміни у суспільство. Мета даної роботи – дослідити економічний потенціал стартапів з інклюзивною спрямованістю у секторі соціального підприємництва. Основні цілі включають вивчення ролі цих стартапів у сприянні соціальній інтеграції та поліпшенні якості життя вразливих груп населення, а також аналіз їх внеску у розвиток суспільства. Дослідження буде спрямоване на з'ясування джерел фінансування для стартапів з інклюзивною спрямованістю, їхню економічну стійкість і соціальний вплив. Мета роботи полягає в розумінні, як інклюзивні стартапи можуть стати драйвером змін у суспільстві та сприяти створенню стійкого і економічно успішного сектору соціального підприємництва. Визначення інклюзивних стартапів у контексті соціального підприємництва: дослідження розширює розуміння поняття «інклюзивний стартап» і встановлює зв'язок між комерційною успішністю і соціальною вигодою для вразливих груп населення. Аналіз економічного потенціалу: дослідження оцінює економічний вплив інклюзивних стартапів у секторі соціального підприємництва, виявляючи їхню роль у створенні нових можливостей зайнятості, збільшенні валового внутрішнього продукту і стимулюванні інновацій. Соціальний вплив та інклюзивність: досліджено соціальний вплив інклюзивних стартапів на підвищення якості життя вразливих груп населення. Воно детально вивчає різні аспекти інклюзивності, такі як створення робочих місць, навчання, підтримка і соціальна інтеграція. Вивчення теми «Стартапи з інклюзивною спрямованістю: економічний потенціал у секторі соціального підприємництва» розкриває значимі переваги та можливості, які ці стартапи пропонують для суспільства і вразливих груп населення. Зростаючий інтерес до соціального підприємництва та його вплив на розвиток економіки підтверджують потребу у таких інноваційних рішеннях. Стартапи з інклюзивною спрямованістю виявляють значний економічний потенціал, поєднуючи комерційні цілі зі забезпеченням соціальної вигоди. Вони працюють над вирішенням соціальних проблем і створюють можливості для зайнятості, навчання та самореалізації вразливих груп населення. Це сприяє підвищенню рівня соціальної інтеграції, зниженню безробіття та поліпшенню якості життя. Важливим елементом успіху інклюзивних стартапів є залучення фінансування. Широкий спектр джерел фінансування, таких як соціальне інвестування, гранти та корпоративна соціальна відповідальність, забезпечує можливості для зростання та розширення їхнього соціального впливу.

Ключові слова: стартапи, інклюзивність, соціальне підприємництво економічний потенціал, вразливі групи населення, соціальна інтеграція фінансування, сектор соціального підприємництва.

Yaroslav Susharnyk

ERIHE «Kamianets-Podilsky State Institute»

STARTUPS WITH INCLUSIVE ORIENTATION: THE ECONOMIC POTENTIAL IN THE SOCIAL ENTREPRENEURSHIP SECTOR

The topic "Startups with inclusive orientation: the economic potential in the social entrepreneurship sector" explores the role of startups that combine commercial activities and social benefits for vulnerable population groups. This annotation discusses the economic potential of these startups in the field of social entrepreneurship. Startups with inclusive orientation demonstrate significant potential for creating positive societal changes. They contribute to social integration and improving the quality of life for individuals with disabilities, unemployed youth, migrants, and other vulnerable groups. By combining commercial activities with achieving social goals, these startups provide opportunities for professional development, education, and income generation, promoting independence and dignity for these groups. The aim of this work is to investigate the economic potential

of startups with inclusive orientation in the social entrepreneurship sector. The main objectives include studying the role of these startups in promoting social integration and improving the quality of life for vulnerable population groups, as well as analyzing their contribution to societal development. The research will focus on understanding the sources of funding for startups with inclusive orientation, their economic sustainability, and social impact. The goal of the study is to comprehend how inclusive startups can drive societal change and contribute to the establishment of a sustainable and economically successful social entrepreneurship sector. Definition of inclusive startups in the context of social entrepreneurship: The research expands the understanding of the concept of "inclusive startup" and establishes a connection between commercial success and social benefit for vulnerable population groups. The study of the topic "Startups with inclusive orientation: the economic potential in the social entrepreneurship sector" highlights significant advantages and opportunities these startups offer to society and vulnerable population groups. The growing interest in social entrepreneurship and its impact on economic development underscores the need for such innovative solutions.

Key words: startups, inclusiveness, social entrepreneurship, economic potential, vulnerable population groups, social integration, funding, social entrepreneurship sector.

Постановка проблеми. Розвиток соціального підприємництва: соціальне підприємництво стає все більш важливим компонентом сучасного бізнесу. Стартапи з інклюзивною спрямованістю відіграють ключову роль у цьому процесі, розширюючи можливості для розвитку соціально орієнтованих підприємств і сприяючи створенню стійких інноваційних моделей бізнесу.

Забезпечення соціальної інклюзії: стартапи з інклюзивною спрямованістю зосереджуються на включенні вразливих груп населення, таких як люди з інвалідністю, молодіж, мігранти, жінки та інші. Ці стартапи допомагають їм здобувати доступ до робочих місць, освіти, професійного навчання та інших можливостей, що забезпечує їхню соціальну інтеграцію та поліпшення якості життя.

Стимулювання економічного зростання: стартапи з інклюзивною спрямованістю не тільки забезпечують соціальну вигоду, але також мають значний економічний потенціал. Вони створюють нові робочі місця, сприяють розвитку інноваційних продуктів та послуг, притягають інвестиції та сприяють зростанню валового внутрішнього продукту.

Метою даного дослідження є:

– Аналіз економічного впливу: вивчення економічного впливу інклюзивних стартапів у секторі соціального підприємництва, включаючи їхню роль у створенні робочих місць, збільшенні валового внутрішнього продукту і приведенні до економічного зростання.

– Оцінка соціальної вигоди: дослідження спрямоване на визначення соціальної вигоди, яку інклюзивні стартапи можуть принести вразливим групам населення, включаючи поліпшення якості життя, соціальну інтеграцію, доступ до робочих місць та інші соціальні показники.

– Вивчення фінансових механізмів: дослідження зосереджене на вивченні різних джерел фінансування для стартапів з інклюзивною спрямованістю, включаючи соціальне інвестування, гранти та інші фінансові інструменти, а також на розробці стратегій залучення інвестицій.

– Розробка практичних рекомендацій: результати дослідження мають на меті розробку практичних рекомендацій для підтримки та розвитку інклюзивних стартапів, сприяння їхньому стійкому зростанню та максимальному суспільному впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічний вплив інклюзивних стартапів: дослідження можуть аналізувати вплив інклюзивних стартапів на економіку, зокрема на рівень зайнятості, рівень доходів та зростання регіонального розвитку.

Соціальний вплив та інклюзія: дослідження можуть досліджувати, як інклюзивні стартапи сприяють соціальній інтеграції вразливих груп населення, а також як вони сприяють вирішенню соціальних викликів.

Фінансування та інвестиції: дослідження можуть вивчати механізми фінансування інклюзивних стартапів, особливості залучення інвестицій та роль фінансових інструментів у розвитку цієї сфери.

Відомі автори:

Melissa Bradley: Вона є відомою експерткою у сфері соціального підприємництва та інклюзивних стартапів. Melissa Bradley співзасновниця The Ureeka Group, яка спрямована на підтримку малих підприємств, зокрема тих, що володіють маліткою.

Daniela Papi-Thornton: Авторка книги "Social Innovation and Entrepreneurship: Growing Inclusive Markets" та засновниця "The System Sanctuary". Вона досліджує питання інклюзивного підприємництва та розвитку ринків.

Alex Nicholls: Відомий своїми дослідженнями в області соціального підприємництва та інклюзивних стартапів. Автор книги "The Oxford Handbook of Social Entrepreneurship".

Jill Kickul: Авторка досліджень у сфері соціального підприємництва та розвитку інклюзивних підприємств. Вона також співзасновниця програми з соціального підприємництва на University of Southern California.

Вклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивне підприємництво відноситься до підходу,

що спрямований на включення вразливих та менш підтримуваних груп населення в економічну діяльність. Воно покликане забезпечити рівні можливості та розширити доступ до ресурсів для цих груп, пропонуючи нові шляхи зайнятості, самореалізації та соціальної інтеграції. Інклюзивне підприємництво має значну роль у соціальному підприємстві, оскільки поєднує економічні цілі зі спрямованістю на вирішення соціальних проблем. Це створює можливість для розвитку стартапів, які працюють з вразливими групами населення, вирішуючи проблеми, такі як безробіття, виключення та нерівність. Інклюзивні стартапи можуть розробляти новаторські рішення, використовуючи інновації та технології, щоб покращити якість життя цих груп та сприяти їхньому розвитку. При цьому вони можуть досягати як фінансового успіху, так і позитивного соціального впливу, створюючи стійку та стабільну основу для сталого розвитку суспільства.

Інклюзивне підприємництво виявляється у різних формах, включаючи соціальні підприємства, кооперативи, малий бізнес та стартапи. Його роль у соціальному підприємстві полягає в тому, що воно допомагає розширити межі традиційного підприємництва, сприяючи залученню груп населення, які зазвичай знаходяться на периферії економічного розвитку.

Інклюзивні стартапи, як частина інклюзивного підприємництва, мають свої особливості. Вони часто покликані не лише забезпечити рентабельність та прибуток, але й мати соціальну місію, орієнтовану на розв'язання конкретних соціальних проблем. Це можуть бути стартапи, що працюють у сфері освіти, зайнятості, підтримки осіб з інвалідністю, інтеграції мігрантів тощо [2].

Застосування інновацій та технологій є важливою складовою успіху інклюзивних стартапів. Вони можуть використовувати цифрові рішення, інформаційні технології, штучний інтелект, електронну комерцію та інші інноваційні інструменти для створення нових продуктів та послуг, покращення процесів та ефективності своєї діяльності.

Один з ключових аспектів розвитку інклюзивних стартапів – це розробка та використання різних моделей бізнесу. Це можуть бути моделі соціального підприємництва, гібридні моделі, моделі спільного власництва або партнерства, що дозволяють створити стійку і стабільну фінансову основу для інклюзивних стартапів. Наприклад, соціальні підприємства можуть комбінувати генерацію прибутку зі спрямованістю на досягнення соціальної місії, реінвестуючи частину прибутку в розвиток та підтримку вразливих груп населення.

Аналіз різних моделей бізнесу, які успішно використовуються інклюзивними стартапами, відіграє

важливу роль у розумінні та розвитку цього сектору. Інклюзивні стартапи, орієнтовані на розв'язання соціальних проблем та залучення вразливих груп населення, використовують різноманітні моделі бізнесу, які дозволяють досягати успіху та впливу на суспільство [1].

Одна з поширених моделей бізнесу, що використовується інклюзивними стартапами, – це модель соціального підприємництва. У цій моделі стартап поєднує генерацію прибутку з виконанням соціальної місії. Він прагне розв'язати конкретну соціальну проблему через свою діяльність, пропонуючи продукти або послуги, які мають позитивний вплив на суспільство. При цьому частина зароблених коштів може бути реінвестована в розвиток соціальної місії стартапу.

Інша модель бізнесу, що успішно використовується інклюзивними стартапами, – це модель гібридного підприємництва. У цій моделі стартап комбінує елементи соціального підприємництва з традиційними підходами до бізнесу. Він може мати комерційну галузь діяльності, яка забезпечує стійкість та прибутковість, а також соціальну галузь, яка спрямована на досягнення соціальних цілей. Ця модель дозволяє стартапам бути фінансово стійкими та ефективно впливати на соціальні проблеми [3].

Також інклюзивні стартапи можуть використовувати моделі спільного власництва або партнерства. Ці моделі передбачають співпрацю з різними зацікавленими сторонами, такими як урядові організації, неприбуткові організації, академічні установи або місцеві спільноти. Шляхом партнерства та співпраці інклюзивні стартапи отримують доступ до експертизи, ресурсів, фінансової підтримки та ринкових можливостей, що сприяє їхньому розвитку та впливу на суспільство.

Окрім цього, інклюзивні стартапи можуть використовувати моделі франчайзингу або ліцензування. Ці моделі дозволяють розширювати свою діяльність шляхом передачі свого бізнесового досвіду, ноу-хау та бренду іншим підприємствам або соціальним підприємствам. Це створює можливість розповсюдження інноваційних практик та ідей, а також збільшення соціального впливу через розширення географічного охоплення [6].

Розглядаючи успішні приклади інклюзивних стартапів, можна зазначити такі прибуткові та соціальні підприємства, як TOMS, яке продає взуття та інші продукти, а кожен проданий товар сприяє наданню допомоги у сфері охорони здоров'я та освіти в країнах з низьким рівнем розвитку; Ben & Jerry's, яке виробляє морозиво та активно працює над зменшенням негативного впливу на довкілля та соціальних проблем; та Warby Parker, яке продає окуляри та одночасно надає підтримку людям з вадами зору, що не мають доступу до медичних послуг.

Іншим прикладом успішної моделі бізнесу є модель "pay-it-forward" або "плати вперед". У цій моделі інклюзивні стартапи дозволяють клієнтам придбати продукти або послуги для себе, а також оплатити аналогічні продукти або послуги для менш заможних або потребуючих груп населення. Це стимулює споживачів до вчинків суспільної відповідальності та сприяє розширенню доступу до товарів і послуг для уразливих груп.

Деякі інклюзивні стартапи успішно використовують модель підписки або абонентського обслуговування. Ця модель дозволяє клієнтам сплатити щомісячну або регулярну плату за отримання певних товарів або послуг. Інклюзивні стартапи можуть пропонувати такі підписки, як доставка продуктів харчування, косметичні засоби, одяг або навчальні програми. Це дозволяє стартапам забезпечувати стабільний дохід та забезпечувати доступність своїх продуктів або послуг для широкого кола клієнтів [8].

Крім того, деякі інклюзивні стартапи використовують модель пожертвувань або збору коштів. Ця модель включає залучення пожертвувань або фінансової підтримки від громадськості для реалізації своєї соціальної місії. Інклюзивні стартапи можуть використовувати платформи масового збору коштів або співпрацювати з фондами, філантропічними організаціями або приватними спонсорами для забезпечення фінансової стабільності та виконання своїх соціальних цілей.

Крім цього, деякі інклюзивні стартапи використовують модель відкритих даних (open data) або спільного використання ресурсів. Вони збирають, аналізують та надають відкритий доступ до даних, що стосуються певної соціальної проблеми. Це дозволяє іншим організаціям, дослідникам чи розробникам використовувати ці дані для розробки нових інноваційних рішень та послуг, що сприяють соціальному включенню та поліпшенню якості життя.

Необхідно відзначити, що кожен інклюзивний стартап має свою унікальну модель бізнесу, яка відповідає його місії, цілям та ринковим умовам. Важливо проводити аналіз ринку, вивчати потреби цільової аудиторії та використовувати експериментальний підхід для виявлення оптимальної моделі бізнесу [8].

В заключення, інклюзивні стартапи успішно використовують різноманітні моделі бізнесу, такі як соціальне підприємництво, гібридне підприємництво, спільне власництво, партнерства, підписки, пожертвування та відкриті дані. Важливо враховувати контекст, цілі та потреби кожного конкретного стартапу при виборі оптимальної моделі бізнесу для досягнення успіху та соціального впливу.

Інклюзивне підприємництво орієнтується на створення можливостей для різних груп людей, включаючи тих, хто зазвичай знаходиться на межі

суспільства. Ось декілька прикладів прибуткових та соціальних підприємств, які досягають успіху у сфері інклюзивного підприємництва:

– Greyston Bakery: Це соціальне підприємство, розташоване у США, яке спеціалізується на випічці кулінарних виробів. Greyston Bakery надає робочі місця тим, хто зазвичай стикається з труднощами в працевлаштуванні, таким як люди безпритульні, колишні ув'язнені, або особи з обмеженими можливостями. Це підприємство відоме також тим, що є постачальником печива для компанії Ben & Jerry's.

– Bitty & Beau's Coffee: Це прибуткове підприємство у США, яке спеціалізується на кавових напоях. Вони займаються працевлаштуванням людей з інтелектуальними та розумовими вадами, забезпечуючи їм можливості для зайнятості та розвитку навичок. Bitty & Beau's Coffee має кілька кав'ярень у різних містах США та продовжує розширюватись.

– The Body Shop: Це прибуткове підприємство з мережею магазинів косметики, яке активно працює у напрямку соціальної відповідальності та інклюзивного підприємництва.

– Landmatters Cooperative: Це соціальне підприємство у Великій Британії, яке працює у сфері сталого землекористування та спільного господарювання землею. Landmatters Cooperative надає можливості для життя та розвитку спільнот, включаючи особи з різними соціальними та економічними потребами. Вони пропонують місця для житла, органічне землеробство, спільні роботи та навчання [5].

– L'Arche: Це міжнародна мережа інклюзивних спільнот, яка працює з людьми з інтелектуальними обмеженнями. L'Arche забезпечує житло, підтримку та навчання для людей з різними здібностями, дозволяючи їм брати участь у спільнотному житті та розвивати свої навички. У кожній спільноті L'Arche створюються можливості для інклюзивного працевлаштування, де люди з інвалідністю працюють поруч зі своїми співробітниками.

– Grameen Bank: Це соціальне підприємство, засноване у Бангладеш, яке надає мікрокредити та інші фінансові послуги вразливим групам, зокрема жінкам з низьким рівнем доходу. Grameen Bank допомагає підприємцям з маленькими бізнесами отримати доступ до капіталу та підтримки, щоб розширювати свої підприємства та покращувати свої умови життя.

Ці приклади показують, як прибуткові та соціальні підприємства можуть створювати значний соціальний вплив, надаючи можливості для зайнятості, розвитку навичок та покращення якості життя.

Уряд та недержавні організації відіграють важливу роль у створенні сприятливого середовища для розвитку інклюзивних стартапів. Ось деякі способи, якими вони можуть сприяти цьому:

1. Законодавча та регуляторна підтримка: Уряд може встановлювати законодавчі норми та регуляції, спрямовані на підтримку інклюзивного підприємництва. Це може включати законодавчі заходи, що заохочують рівні умови доступу до ресурсів, спрощення бюрократичних процедур для створення підприємств та надання фінансових пільг або підтримки.

2. Фінансова підтримка: Уряд та недержавні організації можуть надавати фінансову підтримку в формі грантів, позик, венчурного капіталу або мікрокредитів для інклюзивних стартапів. Це допомагає підприємствам отримати необхідні ресурси для розвитку та розширення своєї діяльності.

3. Бізнес-інкубатори та акселератори: Уряд та недержавні організації можуть створювати і підтримувати бізнес-інкубатори та акселератори, спрямовані на інклюзивне підприємництво. Ці організації надають підприємцям доступ до ресурсів, наставництва, навчання та мережі контактів, що допомагає їм розвивати свої стартапи.

4. Навчання та підтримка: Уряд та недержавні організації можуть проводити навчальні програми, тренінги та семінари для інклюзивних підприємців. Це допомагає підприємцям здобути необхідні навички управління бізнесом, маркетингу, фінансів та інших аспектів підприємницької діяльності. Також надаються консультації та експертна підтримка з боку фахівців для стартапів.

5. Сприяння доступу до ринків та закупівель: Уряд може створити програми або політику, що сприяють інклюзивним підприємствам у вступі на ринок та отриманні державних закупівель. Це може включати пільги для підприємств, що займаються соціальним підприємництвом або мають інклюзивний спрямування.

6. Створення мереж та партнерств: Уряд та недержавні організації можуть сприяти створенню мереж, платформ та партнерств, які об'єднують інклюзивні стартапи з бізнес-сектором, університетами, дослідницькими установами та іншими зацікавленими сторонами. Це допомагає забезпечити обмін знаннями, досвідом та ресурсами, а також створює можливості для спільного розвитку та розширення.

7. Стимулювання інвестицій: Уряд та недержавні організації можуть працювати над залученням інвестицій у інклюзивні стартапи шляхом створення фондів, програм інвестиційного фінансування або залучення приватного сектору [1].

Інклюзивні стартапи стикаються з рядом викликів, які можуть ускладнювати їх розвиток і успіх. Ось деякі з найпоширеніших викликів:

– Фінансові обмеження: Брак фінансових ресурсів може бути серйозною перешкодою для інклюзивних стартапів. Ці підприємства можуть мати обме-

жений доступ до традиційного банківського кредиту або інвестиційного капіталу. Відсутність достатніх фінансових ресурсів ускладнює їх можливості для розвитку, реклами, випуску нових продуктів та повертання талановитих співробітників.

– Законодавчі перешкоди: Деякі інклюзивні стартапи можуть зіткнутися з законодавчими перешкодами, які ускладнюють їх діяльність або обмежують можливості залучення фінансування. Наприклад, відсутність адаптованих законів або регуляторних політик може ускладнювати доступ до публічних закупівель або витребувати багато формальностей для отримання пільг або підтримки.

– Брак доступу до ресурсів: Інклюзивні стартапи можуть мати обмежений доступ до необхідних ресурсів, таких як простір, технології, інфраструктура, кваліфікований персонал та мережі контактів. Відсутність цих ресурсів ускладнює їх здатність до ефективного функціонування та розвитку бізнесу.

– Соціальне стереотипізування та упередження: Інклюзивні стартапи, особливо ті, що спрямовані на залучення людей з особливими потребами або вразливих груп, можуть зіткнутися з соціальним стереотипізуванням і упередженнями. Це може призводити до недооцінки їх потенціалу та ускладнювати пошук партнерів, клієнтів та інвесторів.

– Відсутність підтримки та менторства: Інклюзивні стартапи можуть бути позбавлені належної підтримки та менторства, особливо якщо вони входять в незвичні або нові сфери. Відсутність наставництва та професійної підтримки може ускладнювати їх процес розвитку, прийняття стратегічних рішень та уникнення поширених помилок.

– Відсутність свідомості та розуміння: Загальна відсутність свідомості та розуміння щодо інклюзивного підприємництва може створювати перешкоди для його розвитку. Багато людей можуть не мати належного уявлення про переваги інклюзивного бізнесу або не бачити його як прибуткову або стійку модель підприємництва.

Уряд та недержавні організації можуть працювати над зняттям цих викликів і створенням сприятливого середовища для інклюзивних стартапів. Шляхом встановлення спеціальних програм підтримки, навчальних ініціатив, політик регулювання та залучення зацікавлених сторін, вони можуть допомогти стартапам подолати перешкоди та досягти успіху у своїй діяльності [4].

Щоб подолати перешкоди, з якими стикаються інклюзивні стартапи, можна розглянути такі можливі рішення та стратегії:

– Фінансова підтримка: Уряд та недержавні організації можуть створити фінансові програми та фонди для надання грантів, позик або інвестицій інклюзивним стартапам. Це допоможе забезпечити

доступ до необхідного капіталу для розвитку бізнесу, запуску нових проектів та залучення талановитих співробітників.

– Законодавчі зміни: Уряд може переглянути законодавство, щоб усунути перешкоди для інклюзивних стартапів. Це може включати впровадження спеціальних положень або пільг для соціальних підприємств, спрощення процедур отримання дозволів та ліцензій, а також створення сприятливих умов для доступу до державних закупівель.

– Розвиток інкубаторів та акселераторів: Уряд та недержавні організації можуть підтримувати створення інкубаторів та акселераторів, спеціалізованих на інклюзивному підприємстві. Ці організації надають стартапам необхідні ресурси, навчання, менторство та можливості мережування, що допомагає їм зрости та розвиватися.

– Навчальні програми та підтримка: Уряд та недержавні організації можуть запровадити навчальні програми, тренінги та консультації для інклюзивних стартапів. Це допоможе забезпечити їм необхідні навички, знання та ресурси для ефективного управління бізнесом, розвитку маркетингових стратегій

– Партнерство зі стейкхолдерами: Уряд та недержавні організації можуть створити партнерства зі стейкхолдерами, такими як великі компанії, фонди соціального імпаکتу, академічні установи та місцева спільнота. Це сприятиме обміну ресурсами, експертизою та мережами, сприяючи розвитку інклюзивних стартапів [5].

– Створення свідомості та освіта: Недержавні організації можуть здійснювати інформаційні кампанії та освітні заходи з метою підвищення свідомості про інклюзивне підприємництво. Це допоможе змінити стереотипи, побудувати позитивне ставлення до інклюзивних стартапів та залучити більше людей до підтримки цієї форми підприємництва.

– Розвиток інфраструктури та доступу до ресурсів: Уряд може вкласти зусилля в розвиток інфраструктури, такої як інноваційні парки, спільні робочі простори та доступ до технологій. Забезпечення доступу до ресурсів, які є необхідними для розвитку інклюзивних стартапів, може стимулювати їхнє зростання та успіх.

– Взаємодія з академічними установами: Уряд та недержавні організації можуть співпрацювати з університетами та дослідницькими центрами для про-

ведення досліджень та аналізу в сфері інклюзивного підприємництва. Це допоможе збільшити розуміння викликів та розробити кращі практики для підтримки інклюзивних стартапів.

Ці стратегії та рішення сприятимуть створенню сприятливого середовища для розвитку інклюзивних стартапів, подоланню перешкод і сприянню їх успішному функціонуванню. Це важлива підтримка, яка допоможе забезпечити рівні умови для розвитку всіх підприємств, незалежно від їхньої соціальної чи фізичної інклюзивності.

Важливо, щоб уряд та недержавні організації активно співпрацювали з інклюзивними стартапами, прослуховували їхні потреби та пропозиції, розробляли програми підтримки, які відповідають їхнім унікальним викликам і можливостям.

Також важливо наголосити на важливості формування інклюзивної культури та свідомості в суспільстві. Це можна досягти через інформаційні кампанії, освітні заходи, включення медіа та громадських організацій у поширення позитивного відображення інклюзивних стартапів та їх внеску у суспільство.

Висновки. Стартапи з інклюзивною спрямованістю виявляють значний економічний потенціал у секторі соціального підприємництва. Шляхом поєднання комерційних цілей зі забезпеченням соціальної вигоди для вразливих груп населення, ці стартапи створюють нові можливості для змін у суспільстві.

Інклюзивні стартапи сприяють соціальній інтеграції та підвищенню якості життя осіб з інвалідністю, молодих людей без роботи, мігрантів тощо. Вони надають можливості для професійного розвитку, навчання та заробітку, що сприяє збільшенню їх самостійності та гідності.

Соціальні підприємства з інклюзивною спрямованістю не тільки розвиваються як комерційні сутності, але також вносять позитивні зміни у суспільство. Вони можуть вирішувати соціальні проблеми, зменшувати безробіття, підвищувати рівень освіти та забезпечувати доступ до якісних послуг.

Існують різноманітні джерела фінансування для стартапів з інклюзивною спрямованістю, включаючи соціальне інвестування, гранти, корпоративну соціальну відповідальність та урядову підтримку. Залучення фінансування є ключовим елементом для розвитку цих стартапів і розширення їх соціального впливу.

Література:

1. Sandra L. Fielden, Sarah L. Jack, Richard T. Harrison (2018). Inclusive Entrepreneurship: An Emerging Field of Research. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*.
2. Helen Haugh, Alain Fayolle, Mandip K. Kang (2018). Social Entrepreneurship and Inclusive Business Models: Insights from Africa. *Small Business Economics*.
3. Miguel Rivera-Santos, Andreas Eisingerich, Chao C. Chen (2017). Inclusive Business: An Emerging Field of Scholarship. *Journal of Business Venturing*.

4. Filipe Santos, Jill Kickul, Lisa Gundry (2016). *Entrepreneurship and Disability: A Global Perspective*. Edward Elgar Publishing.
5. *The State of Social Enterprise in Europe*. *Social Enterprise Europe*. 2019.
6. *Promoting Social and Inclusive Entrepreneurship in Europe: A Comparative Study of Good Practice*. *European Commission*. 2018.
7. *The Inclusive Innovators: How Social Entrepreneurs are Transforming Business for Good*. *World Economic Forum*. 2017.
8. *Social Enterprise and Inclusive Business Models: Definition, Mapping and Impact Measurement*. *The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. 2016.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2023 р.